

SHAKESPEARE και μουσική

Από τον Κώστα Ζουγρή

Από τους σπουδαιότερους ποιητές και θεατρικούς συγγραφείς, ο William Shakespeare έχει τροφοδοτήσει περισσότερο από κάθε άλλο πρόσωπο με τα έργα του εκατοντάδες, στην κυριολεξία, μουσικές συνθέσεις.

Η μοναδική δεξιοτεχνία του να χειρίζεται εξαιρετικά κωμωδία, δράμα και τραγωδία, παράλληλα με την ικανότητά του να κατανοεί την ανθρώπινη φύση, διατήρησε μέχρι σήμερα αναλλοίωτο το ενδιαφέρον του κοινού για τα έργα του, που τα περισσότερα παίζονται μέχρι και σήμερα.

Αν και υπάρχουν ορισμένες αντιρρήσεις, ελάχιστα, για το κατά πόσον τα έργα του που αναφέρονται ως δικές του δημιουργίες, είναι δικά του, κυρίως επειδή την εποχή εκείνη αρκετοί συγγραφείς συνεργάζονταν μεταξύ τους. Οι περισσότεροι ακαδημαϊκοί συμφωνούν ότι ίσως ένα μικρό μέρος των έργων που αναφέρονται ως δημιουργίες του να ανήκουν σε άλλους, αλλά το ποσοστό αυτό πρέπει να είναι πολύ περιορισμένο.

Η τραγωδία *Ρωμαίος και Ιουλιέτα* αποτελεί εδώ και αιώνες το αρχέτυπο του νεανικού έρωτα και, μαζί με τον *Αμλετ*, είναι το πιο πολυπαιγμένο έργο του συγγραφέα, με μεγάλη ανταπόκριση και στον χώρο της μουσικής. Η πλοκή της βασίζεται σε μια ιστορία που ξεκίνησε από την Ιταλία και μεταφράστηκε από τον Arthur Brooke το 1562, με τον τίτλο *Η τραγική ιστορία του Ρωμαίου και της Ιουλιέτας*. Λίγα χρόνια αργότερα, το 1582, με την ίδια ιστορία ασχολήθηκε και ο William Painter, ο οποίος την ονόμασε *Palace Of Pleasure*. Ο Shakespeare επηρεάστηκε αρκετά και από τις δύο ιστορίες για να παρουσιάσει το 1597 την δικιά του εκδοχή στο θέατρο.

Το έργο *Ρωμαίος και η Ιουλιέτα* θα παρουσιαστεί αρκετές φορές στο θέατρο ως τραγωδία, ως μιούζικαλ, ως όπερα αλλά και στον κινηματογράφο, ενώ αρκετά τραγούδια θα αναφερθούν ή θα χρησιμοποιήσουν μέρος της ιστορίας, η οποία παραμένει δυνατή ύστερα από τόσους αιώνες.

Τουλάχιστον 24 όπερες έχουν δημιουργηθεί με βάση την ιστορία του Shakespeare. Αρχίζοντας από το 1776, που τη χρησιμοποίησε ο Georg Benda, η πιο πετυχημένη μεταφορά σε όπερα είναι μάλλον αυτή που έκανε το 1867 ο Gounod σε λιμπρέτο των Jules Barbier και Michel

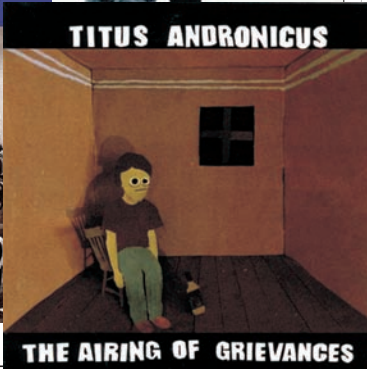
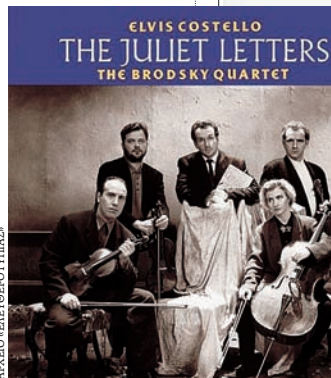
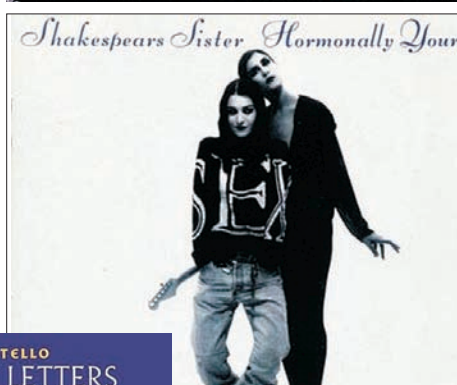
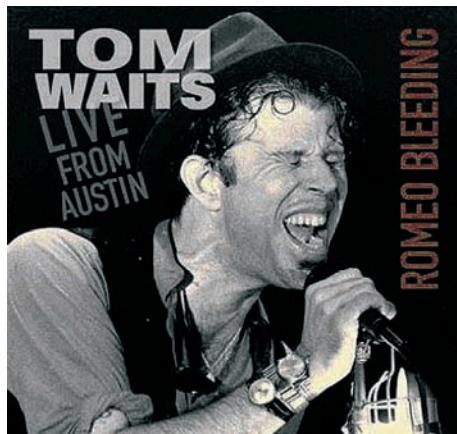
Carré. Αρκετά συχνά παίζεται το *Capuleti e I Montecchi* του Bellini, η δραματική συμφωνία του Berlioz, *Romeo et Juliette*, το συμφωνικό ποίημα του Tchaikovsky με τον ίδιο τίτλο και η μουσική για το ομώνυμο μπαλέτο που έγραψε ο Prokofiev.

Η πιο πετυχημένη διασκευή για μιούζικαλ είναι αυτή του *West Side Story*, που παρουσιάστηκε για πρώτη φορά στο Μπρόντγουεϊ με μουσική του Leonard Bernstein και στίχους του Stephen Sondheim. Η υπόθεση εξελίσσεται στη Νέα Υόρκη στα μέσα του περασμένου αιώνα και όπως είναι φυσικό, όλοι οι χαρακτήρες έχουν προσαρμοστεί στην σύγχρονη εποχή με τον Tony να είναι ο σύγχρονος Ρωμαίος και τη Maria στον προσαρμοσμένο ρόλο της Ιουλιέτας. Στον χώρο της τζαζ επιρροές από το έργο του Shakespeare έχει το *Fever* με τους στίχους που χρησιμοποίησε η Peggy Lee.

Ο Elvis Costello δημιούργησε το 1993 ένα ολόκληρο άλμπουμ με τον τίτλο *The Juliet Letters*, το οποίο είναι επηρεασμένο από μια σειρά γραμμάτων που απευθύνονταν στην Ιουλιέτα και στα οποία απαντά ένας καθηγητής από τη Βερόνα.

Το *Romeo and Juliet* των Dire Straits είναι το πιο γνωστό τραγούδι από τον χώρο της μοντέρνας μουσικής που παραπέμπει στην τραγωδία του Shakespeare, όπως και τα *Romeo's Tune* του Steve Forbet, *Romeo* της Dolly Parton, *Romeo Is Bleeding* του Tom Waits, (*Just Like*) *Romeo and Juliet* των Reflections, *Love Story* της Taylor Swift, που αναφέρει αρκετές φορές τα ονόματα του τραγικού ζευγαριού στους στίχους του, όπως οι Arctic Monkeys στο σχετικά πρόσφατο τραγούδι τους *I Bet You Look Good On The Dance Floor*, οι Blue Oyster Cult στο (*Don't Fear*) *The Reaper*, ο Lou Reed στο *Romeo Had Juliette*.

Ο *Αμλετ* έχει επηρεάσει τη Fiona Apple στο *Sleep To Dream* από το άλμπουμ της *Tidal*, ενώ οι Rave-Ups έγραψαν το *Hamlet Meet John Doe*. Στο βασικό τραγούδι της τηλεοπτικής σειράς και μετέπειτα κινηματογραφικής ταινίας *MASH*, *Suicide*

Is Painless χρησιμοποιείται η φράση *To Be Or Not To Be*.

Στο *Desolation Row* ο Dylan ανάμεσα στους διάφορους χαρακτήρες που αναφέρει είναι η Οφηλία και ο Ρωμαίος για την πρώτη έγγραφη τραγούδι και οι Band.

Στον χώρο του μιούζικαλ, εκτός από το *West Side Story*, το έργο του Shakespeare συναντάται στο *Kiss Me Kate* του Cole Porter, που είναι βασισμένο στο *The Taming Of The Shrew* (Το ημέρωμα της στρίγγλας, 1593-94).

Το *The Boys From Syracuse* των Rodgers και Hart παίχτηκε το 1938 και ήταν το πρώτο μιούζικαλ που βασιζόταν στην κωμωδία του Shakespeare *Comedy Of Errors* (Η κωμωδία των παρεξηγήσεων) (1592-93).

Στην κωμωδία *Δωδέκατη Νύχτα* (1599-1600) βασίζονται τα μιούζικαλ *Play On!* του Duke Ellington, *Illyria* του Peter Mills και *Your Own Thing* που παρουσιάστηκε το 1968 στη Νέα Υόρκη και παίχτηκε για 937 παραστάσεις.

Ροκ μιούζικαλ ήταν το *Marina Blue* του 2002, που βασίζεται στο έργο *Pericles, Prince Of Tyre* (1608-9).

Το *Two Gentlemen From Verona* (Οι δύο άρχοντες της Βερόνας), μιούζικαλ του 1971, είναι βασισμένο στην ομώνυμη κωμωδία (1593-94) και κέρδισε αρκετά βραβεία όταν παρουσιάστηκε, συχνά μάλιστα επανέρχεται στην επικαιρότητα με νέες παραστάσεις.

Στον χώρο της όπερας είναι τόσα πολλά τα έργα του συγγραφέα που έχουν διασκευασθεί στο πέρας των αιώνων που ακόμα και η απλή αναφορά τους θα χρειαζόταν αρκετές σελίδες. Οι όπερες που έχουν καταγραφεί και διασώζονται είναι 270, αλλά υπάρχουν και πολλές άλλες στις οποίες οι δημιουργοί τους έχουν χρησιμοποιήσει υλικό από το έργο του Shakespeare.

Συνθέτες όπως ο Verdi συνδέθηκαν στενά με το έργο του συγγραφέα, με τις πετυχημένες μεταφορές σε όπερες εμπνευσμένες από τραγωδίες, όπως ο *Οθέλλος* και ο *Μάκβεθ*. Για τον Οθέλλο έχει γράψει την ομώνυμη όπερα και ο Giulio Rossini το 1816, στον χαρακτήρα του Φάλσταφ, που ο Shakespeare χρησιμοποίησε σε τρεις από τις κωμωδίες του, βασίζονται και οι όπερες *Falstaff* του Verdi (1893) και παλαιότερα του Salieri (1799), *At The Board's Head* του Gustav Holst (1925), *Der Kustigen Weiber von Windsor* του Otto Nicolai (1849) και *Sir John In Love* του Ralph

Vaughan Williams (1929).

Η *Τρικυμία* (*The Tempest*, 1611-12) έχει εμπνεύσει τις όπερες *The Tempest*-Felice Lattuada (1922), *The Knot Garden*-Michael Tippett (1970), *Un Re In Ascolto*-Luciano Berio (1984), *The Tempest*-John C Eaton (1985) και *The Enchanted Isle*-Thomas Shadswell (1674).

Στην κωμωδία *Much Ado About Nothing* (Πολύ κακό για το τίποτα) (1598-99) είναι βασισμένη η όπερα του Hector Berlioz, *Beatrice et Bénédict* (1862).

Από την κωμωδία *A Midsummer Night's Dream* (Ονειρο θερινής νύχτας 1595-96) έγραψαν ο Benjamin Britten την ομώνυμη όπερα το 1960 και ο Henry Purcell το *To The Fairy Queen* το 1692· το ίδιο έργο έχει εμπνεύσει βέβαια και την ομώνυμη οβερτούρα του Mendelssohn, ενώ ο Ralph Vaughan Williams βασίζει το τρίτο από τα *Three Shakespeare Songs*.

Ο *Αμλετ* έχει απασχολήσει, με διάφορα μουσικά έργα και σύνθεση κινηματογραφικής μουσικής, μεταξύ άλλων και συνθέτες όπως οι Sergei Prokofiev, Shostakovich, Carl Philipp Emanuel Bach, Arthur Honegger, Richard Strauss, Franz List, Hugo Wolf, William Walton και ο Philip Glass, που το 2000 παρουσίασε το ομώνυμο μπαλέτο.

Τέλος, άλλα σύγχρονα τραγούδια που έχουν επηρεαστεί από το έργο του Shakespeare είναι τα *I Am The Walrus* των Beatles, με αποσπάσματα από τον *Βασιλιά Ληρ*, *The King Must Die* του Elton John, φράση που αναφέρεται συχνά σε πολλά από τα έργα του συγγραφέα, *I'm Henry The VIII I Am* των Herman's Hermits, *Macbeth* του John Cale, *Cleopatra's Cat* των Spin Doctors με αναφορές στο *Ιούλιος Καίσαρ*, *Sister Moon* του Sting από το άλμπουμ *Nothing Like The Sun*, που βασίζεται σε μια σονάτα του συγγραφέα.

Ο *Shakespeare's Sister* ήταν ένα γυναικείο ντουέτο που φτιάχτηκε το 1989 και γνώρισε αρκετές επιτυχίες στη δεκαετία του '90, ενώ πρόσφατα δημιουργήθηκε άλλο ένα συγκρότημα, με τ' όνομα Titus Andronicus, που είναι τίτλος τραγωδίας του Shakespeare, βάζοντας άλλο ένα λιθαράκι στον ατελείωτο κατάλογο που έχει κάποια σχέση με τον σπουδαίο θεατρικό συγγραφέα και ποιητή.

apotis4stis6@yahoo.gr